

Moció del Grup Municipal d'Esquerra Republicana a ple en motiu de la commemoració de l'any Natividad Yarza Planas a la ciutat de Sabadell

Gabriel Fernández i Díaz, Portaveu del Grup Municipal d'Esquerra Republicana

El pla de Memòria Democràtica de Sabadell incia l'exposició de motius de l'eix 3 "Feminització de la memòria política" amb aquest text «Que les dones han format part de la història de la humanitat tant com els homes és una afirmació banal: de quina altra manera hauria pogut ser? Ignorar la presència de les dones ha estat el resultat d'una opció artificialiosa perquè és una obvietat que «sempre eren allà». Resulta necessària la recerca de les dones singulars que han jugat papers protagonistes similars als que han estat jutjats com a cabdals quan han estat efectuats per homes, perquè és una forma de posar de manifest que no hi ha diferències en molts aspectes, més enllà del rol social atribuït i de l'hegemonia patriarcal establerta. » Un exemple paradigmàtic d'aquesta actuació és la figura de Natividad Yarza Planas, la primera alcaldessa electa de Catalunya, que va fer a més a més importants aportacions a la lluita pels drets de les dones, la laïcitat i les lluites socials. Durant gairebé 80 anys, el nom de Nativitat Yarza (1872-1960) ha estat sepultat per l'oblit. Ara, en el 150è aniversari del seu naixement El Govern de la Generalitat de Catalunya ha aprovat commemorar de manera oficial els cent cinquanta anys del seu naixement

Nativitat Yarza Planas va néixer a Valladolid l'any 1872. Aquest 2022 se celebrava, doncs, el 150è aniversari del seu naixement, i tot i que se l coneix essencialment per haver estat la primera alcaldessa electa, la seva figura és força més complexa.

El 1876 es van desplaçar a Barcelona amb la família. El 1905 Yarza Planas va cursar estudis de mestra a Osca i el 1906 va començar a exercir de mestra a diversos municipis com: Santa Margarida de Montbui, Pontons, Vilada, Malla, Saderra (Orís), Vilanova del Camí, Igualada, Gandesa, Cabrera de Mar, Candanos (Aragó) i finalment, el 1930, va ser nomenada mestra en propietat de l'escola de Bellprat (Anoia).

Afiliada al Partit Republicà Radical Socialista, va ser membre de la Junta Directiva del Centre Radical Socialista del Districte IX de Barcelona i va participar en la creació del Centre Radical Socialista de Bellprat. Va ser també una de les fundadores de la Associació Femenina Republicana Victoria Kent a Barcelona (1931), l'objectiu de la qual era animar les dones a col·laborar amb la República.

A finals de 1933, la Nativitat Yarza Planas va abandonar el Partit Republicà Radical Socialista i es va afiliar en Esquerra Republicana de Catalunya. Va encapçalar la candidatura a les eleccions municipals a Bellprat al gener de 1934, en les quals va ser triada alcaldessa el 14 de gener, i va ser nomenada la primera alcaldessa de Catalunya i de tot l'Estat espanyol triada per sufragi universal. Era el primer cop que una força d'esquerres guanyava al municipi.

A l'estiu del mateix any va ser traslladada a la plaça de mestra de La Pobla de Claramunt, municipi on va residir fins a l'inici de la guerra civil. El mes d'octubre del mateix any va ser cessada d'alcaldesa.

Durant la Guerra Civil, amb 63 anys, es va allistar i això la va portar a Aragó, va participar en la columna Barrio del Partit Socialista Unificat de Catalunya. Més tard, es va traslladar a Barcelona per integrar-se com a mestra del Consell de l'Escola Nova Unificada.

Després de la guerra es va exiliar a França i el 1940 la Comissió depuradora de Magisteri la va donar de baixa com a mestra. Va morir a Tolosa de Llenguadoc (França) el 1960, exiliada, pobra i sola.

Enguany, l'Institut Català de les Dones commemora el 150é aniversari del seu naixement. El nom de Nativitat Yarza Planas ha estat oblidat durant dècades. És necessari, doncs, des les eines que ens dona la legislació sobre memòria història, no deixar de reivindicar les dones pioneres del municipalisme feminista.

El rescat de la memòria d'aquesta dona que a més de la primera alcaldessa electa del país va ser mestra, republicana, antifeixista, laicista i miliciana ha estat possible gràcies a la feina de recuperació, i per tant reconeixement, iniciats des de la revista Sàpiens que publicava un primer article el 2007 que ens recordava la mestra republicana de Bellprat i primera alcaldessa de Catalunya, i de la feina de recerca i ampliació que des de la Revista d'Igualada es va fer el 2009 amb l'article "Nativitat Yarza, primera alcaldessa de Catalunya". Coincidint amb la celebració de l'Any Nativitat Yarza, la Fundació Irla publica una biografia completa publicada.

Sabadell ha estat, i és, una ciutat bastió del republicanisme i de la lluita democràtica i és en aquest sentit que incloure aquesta commemoració als actes de memòria històrica de la ciutat permetrà donar reconeixement a la dona, miliciana, mestra i política Nativitat Yarza Planas, la primera alcaldessa elegida democràticament de Catalunya i l'Estat Espanyol i dona que va ser depurada, com tantes altres, pel regim franquista que es va veure obligada a marxar a l'exili, d'on no va poder tornar mai.

Per tot això proposem els següents:

Acords

PRIMER.- Adherir-se a l'Any Nativitat Yarza Planas que commemora aquest 2022 l'Institut Català de les Dones omplint el formulari web següent:

<https://dones.gencat.cat/ca/ambits/activitats/commemoracions/commemoracions2022/nativitat-yarza-planas/formulari-dadhesio/>

SEGON- Realitzar una campanya per donar a conèixer la figura de Nativitat Yarza Planas portant a la ciutat l'exposició itinerant realitzada per l'Institut Català de les Dones

TERCER. – Realitzar una campanya per a la recuperació de la veu i els discursos de Nativitat Yarza Planas i d'altres dones del municipi com Fidela Renom o que van tenir un paper rellevant durant la República per visibilitzar totes les aportacions que van realitzar moltes dones durant aquest període de la història.

QUART.- Traslladar aquests acords a les entitats de dones i feministes del municipi i a l'Institut Català de les Dones.

No obstant això, el ple resoldrà.

Gabriel Fernàndez i Díaz
Portaveu del Grup Municipal d'ERC

Sabadell, 1 de desembre de 2022